

Χαιρετισμός : Ημερίδα ΕΔΕ & Ολομέλειας ΔΣ (28.4.2018)

Η σημερινή εκδήλωση είναι ιδιαίτερης σημασίας, για την περιφρούρηση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης στη χώρα μας. Η συμμετοχή εκλεκτών εκπροσώπων του δικαστικού και δικηγορικού σώματος, αλλά και της ευρωπαϊκής και ελληνικής νομικής ακαδημαϊκής κοινότητας προδιαγράφουν την επιτυχία της. Φιλοδοξούμε τα πορίσματά της να αποτελέσουν οδηγό για το μέλλον.

Βρίσκομαι εδώ για να πω αλήθειες. Και οι αλήθειες πολλές φορές δεν είναι ευχάριστες. Μεταξύ του να είμαι ευχάριστος και να είμαι **χρήσιμος** προτιμώ το δεύτερο.

Η σημερινή ημερίδα εντάσσεται στις **δημόσιες δράσεις** του δικηγορικού σώματος και ουχί στις δημόσιες σχέσεις. Αποτελεί συμβολή στην κοινή προσπάθεια για την αποτελεσματική και δίκαιη απονομή της δικαιοσύνης. Προϋπόθεση είναι ο ειλικρινής και απροκατάληπτος διάλογος των συλλειτουργών της. Δικαστές και δικηγόροι, οφείλουμε να συζητήσουμε, να αναζητήσουμε λύσεις επ' ωφελεία της δικαιοσύνης και μόνον, να δούμε πού συμφωνούμε και πού όχι, και κυρίως **να δεσμευθούμε στην υλοποίηση των τυχόν συμφωνηθέντων. Σημασία έχουν οι πράξεις, όχι τα λόγια.** Πάντοτε με αμοιβαίο σεβασμό στο θεσμικό ρόλο του καθενός και κάνοντας τις αναγκαίες υπερβάσεις. **Χωρίς προκαταλήψεις και κορπορατίστικες παρωπίδες.** Πρέπει να αποβάλουμε λογικές που υπονομεύουν τον κοινό μας σκοπό. Αλλιώς, θα επιτρέψουμε σε οποιονδήποτε τρίτο, ιδίως την εκάστοτε πολιτική εξουσία, ανεξαρτήτως απόχρωσης, να οικοδομεί πάνω στις αντιθέσεις και αντιφάσεις μας, και να έχει έτσι δυνατότητα παρέμβασης προς ικανοποίηση αλλότριων προς την απονομή της δικαιοσύνης σκοπιμοτήτων.

Έρχομαι τώρα στον πυρήνα της σημερινής προβληματικής, την περιφρούρηση της **ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης.**

Το ισχύον **Σύνταγμα** περιέχει ένα κατ' αρχήν **άρτιο σύστημα προστασίας της δικαστικής ανεξαρτησίας.** Πρόκειται για θεσμική παρακαταθήκη που δεν πρέπει να

λησμονούμε. Η **λειτουργική ανεξαρτησία** θωρακίζεται με την καθιέρωση της διάκρισης των εξουσιών και του διάχυτου δικαστικού ελέγχου της συνταγματικότητας. Η **προσωπική ανεξαρτησία** κατοχυρώνεται με την διασφάλιση της ισοβιότητας, της οικονομικής ανεξαρτησίας, των ασυμβιβάστων, του ελέγχου των υπηρεσιακών μεταβολών από το ΑΔΣ, και της άσκησης της πειθαρχικής δικαιοδοσίας από τα πειθαρχικά συμβούλια των δικαστών. Συνεπώς, η *de iure* ανεξαρτησία προστατεύεται επαρκώς. Ζητούμενο όμως παραμένει η *de facto* ανεξαρτησία.

Η σημασία της ανεξάρτητης δικαιοσύνης για την διαφύλαξη του κράτους δικαίου είναι αυταπόδεικτη. Κατά την χαρακτηριστική διατύπωση του *Denning* , ήδη από το 1951, «*Η δικαστική ανεξαρτησία είναι ο ακρογωνιαίος λίθος του κράτους δικαίου. Η διάκριση των εξουσιών υποστασιοποιείται εν τοις πράγμασιν μόνο με αναφορά στην δικαστική ανεξαρτησία*». Εξηγείται, έτσι, γιατί καθ' ημάς ο *Σβώλος* ανήγαγε την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης σε «*πάγια βάση του πολιτεύματος*».

Η κομβική σημασία της ανεξάρτητης δικαιοσύνης όμως σήμερα είναι μείζων, καθώς η παραδοσιακή τριμερής διάκριση των εξουσιών -γνωστή ήδη απ' τα επαναστατικά συντάγματα- έχει πλέον υποχωρήσει υπό το βάρος του κρατούντος συστήματος της «**νομοθετούσας κυβέρνησης**». Οι εξουσίες είναι πια *εν τοις πράγμασιν* δύο, και μόνον η ανεξάρτητη Δικαιοσύνη λειτουργεί ως αποτελεσματικό θεσμικό ανάχωμα απέναντι στις πιθανές εκτροπές της εκτελεστικής εξουσίας από την συνταγματική νομιμότητα.

Είναι γνωστή η δημόσια συζήτηση σχετικά με την **επιλογή ή μη των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων από την Κυβέρνηση**. Αποτελεί ήδη αντικείμενο συζητήσεων στο πλαίσιο της συνταγματικής αναθεώρησης. Προβληματίζομαι, βέβαια, εάν το θέμα αυτό είναι τόσο κρίσιμο, όσο παρουσιάζεται, λαμβανομένων υπ' όψιν των αρμοδιοτήτων του Προέδρου, που κατ' εξοχήν είναι διοικητικής φύσεως. Υπάρχουν, παράλληλα και άλλες κρίσιμες διαστάσεις στην πράξη, που ο δημόσιος διάλογος νομίζω ότι δεν αναδεικνύει όσο θα έπρεπε και αφορούν την ουσία του θέματος.

Θέλω εν συντομία να σταθώ σε τρεις παραμέτρους που νομίζω πως συνδέονται άρρηκτα με την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης, όχι τόσο σε δογματικό – θεωρητικό επίπεδο, όσο σε επίπεδο πρακτικής εφαρμογής.

Πρώτον: Η δυνατότητα **διορισμού συνταξιούχων δικαστών**, ή δικαστών που παραιτούνται, σε **κρατικές θέσεις** μπορεί να δημιουργήσει ενδεχομένως, πεδίο υστερόβουλων σκέψεων, ενόψει πιθανής μελλοντικής «αντιπαροχής».

Υπάρχουν ασφαλώς εξαιρετοι δικαστές που κόσμησαν και κοσμούν, ιδίως τις ανεξάρτητες αρχές, με το ήθος, τις γνώσεις και τη συσσωρευμένη πείρα τους. Πρέπει όμως να δημιουργηθούν τα κατάλληλα **θεσμικά αντίβαρα** προκειμένου να αποκλειστεί με κάθε τρόπο οποιαδήποτε σκέψη μελλοντικής «τακτοποίησης». Πολλώ δε μάλλον σε κυβερνητικές θέσεις -υπουργικές, *παρά τω πρωθυπουργώ*, ή άλλες- όπου καλούνται οι πρώην δικαστές να υπηρετήσουν πιστά πρωτίστως πολιτικές σκοπιμότητες. Τούτο δημιουργεί εύλογα ερωτήματα, ιδίως στην κοινή γνώμη, για την δικαιοδοτική τους κρίση κατά τη διάρκεια της θητείας τους, σε συνδυασμό με τις σχέσεις που πρέπει κατ' ανάγκη να έχουν αναπτύξει με το πολιτικό σύστημα για να καταλάβουν τις θέσεις αυτές. *Η γυναίκα του Καίσαρα δεν αρκεί να είναι τίμια, πρέπει και να φαίνεται τίμια.* Νομίζω ότι έχει έρθει η ώρα αυτός ο διάυλος μεταξύ δικαστικής και εκτελεστικής εξουσίας να κλείσει, έστω με τον κίνδυνο να στερηθούμε των πολύτιμων υπηρεσιών αξιολογότατων τέως δικαστικών λειτουργιών.

Οι Σειρήνες δεν πρέπει να βρίσκουν ευήκοα ώτα, ούτε στον Οδυσσέα, ούτε στους συνεπιβάτες του. Η Δικαιοσύνη πέρα από τυφλή, πρέπει να είναι και «κουφή», για να μην ακούει τις Σειρήνες, αλλά αποκλειστικά και μόνον τη φωνή της συνείδησής της. Επειδή είναι γνωστό ότι «*το τανγκό θέλει δύο*» οφείλουμε, με θεσμικό τρόπο, να αποκλείσουμε τα κελεύσματά τους. Αν δεν υπάρχουν Εφιάλτες οι κερκόπορτες δεν ανοίγουν. Κάθε πρωτοβουλία στην κατεύθυνση αυτή θα έχει την στήριξη του δικηγορικού σώματος.

Η παραπάνω πρότασή μας καθιστά ακόμη πιο επιτακτικό τον καθορισμό της μισθολογικής και ιδίως της **συνταξιοδοτικής κατάστασης** των δικαστικών

λειτουργιών σε συμφωνία με την σχετική συνταγματική επιταγή. Οι δικαστές πρέπει να διαβιούν αξιοπρεπώς, όπως επιβάλλεται για την διαφύλαξη της προσωπικής και λειτουργικής τους ανεξαρτησίας. Σε αυτές τις διεκδικήσεις των δικαστών το δικηγορικό σώμα **ήταν και θα συνεχίσει να είναι αρωγός**, ανεξαρτήτως της στάσης που κατά καιρούς έχουν τηρήσει απέναντί του οι δικαστικοί λειτουργοί, είτε θεσμικά είτε μεμονωμένα, γιατί για μας αυτή η θεσμική θωράκιση των δικαστικών λειτουργιών έχει αυταξία και αποτελεί ουσιαστική θεσμική ασπίδα της ανεξάρτητης Ελληνικής Δικαιοσύνης.

Δεύτερον: Κρίσιμη παράμετρος είναι η σύνθεση και η ουσιαστική λειτουργία του **Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου**, καθώς είναι αρμόδιο για τις προαγωγές, τοποθετήσεις, μεταθέσεις, αποσπάσεις και μετατάξεις των δικαστικών λειτουργιών. Όλοι γνωρίζουμε τη σημασία των υπηρεσιακών μεταβολών για τη υπηρεσιακή διαδρομή και ανέλιξη ενός δικαστικού λειτουργού. Μόνον η αίσθηση ανεπηρέαστης και αντικειμενικής κρίσης του ΑΔΣ διαφυλάσσει την πραγματική ανεξαρτησία των κρινομένων δικαστικών λειτουργιών.

Τρίτον: Ένα ερώτημα που απασχολεί τον δημόσιο διάλογο είναι *πόσο επηρεάζεται η δικαιοσύνη και οι λειτουργοί της από την δημόσια κριτική, ιδίως από εκπροσώπους της εκτελεστικής εξουσίας, όταν φτάνει μέχρι την πλήρη αποδοκομασία των δικαστικών αποφάσεων, και την αποκήρυξη του ίδιου του θεσμού της Δικαιοσύνης;* Επιβάλλεται νομίζω, συναφώς, η αντίστιξη μεταξύ αναγκαίου σεβασμού και θεμιτής κριτικής των δικαστικών αποφάσεων. **Μεταξύ αμφισβήτησης και κριτικής** υπάρχει σαφής **διαχωριστική γραμμή**. Ασφαλώς, οι δικαστικές αποφάσεις πρέπει να κρίνονται. Και κρίνονται. Και απ' τους πολίτες, στο όνομα των οποίων εκδίδονται, αλλά και απ' τα μέλη της νομικής κοινότητας, που διαθέτουν την επιστημονική κατάρτιση προς τούτο. Σε κάθε περίπτωση, κρίσιμο είναι εάν η απόφαση σεβάστηκε το Σύνταγμα και τους νόμους, και όχι αν εξυπηρετεί οποιεσδήποτε, σκοπιμότητες. Διότι ο εφαρμοστής του δικαίου δεν νομιμοποιείται να υπηρετεί σκοπιμότητες. Ενεργεί ως διαγνώστης συγκεκριμένων ανθρωπίνων συμπεριφορών και εννόμων σχέσεων, με γνώμονα αποκλειστικά και μόνο το δίκαιο.

Απ' την άλλη πλευρά, η συλλήβδην αμφισβήτηση του θεσμού της Δικαιοσύνης, επ' ευκαιρία μεμονωμένων ανεπιθύμητων αποφάσεων, ιδίως όταν προέρχεται από εκπροσώπους της εκτελεστικής εξουσίας, απάδει της συνταγματικής δικαιοταξίας και της θεμελιώδους αρχής της διάκρισης των εξουσιών.

Κάθε πολίτης μπορεί να κρίνει τις δικαστικές αποφάσεις. Η εκτελεστική εξουσία όμως, οφείλει να τις σέβεται και να τις εκτελεί απαρέγκλιτα.

Θέλω να σταθώ στο φαινόμενο ενός ιδιότυπου **μιθριδατισμού**, που έχει αναπτυχθεί ραδαγία στις μέρες μας, επ' αφορμή ιδίως της δημοσιογραφικής πληροφορίας για την κρίση του ΣτΕ σχετικά με την αντισυνταγματικότητα του νέου ασφαλιστικού νόμου, όπου δημοσιογράφοι και πολίτες έφτασαν να αναρωτιούνται αν η φημολογούμενη δικαστική κρισιολόγηση θα εφαρμοστεί ή όχι απ' την Κυβέρνηση. Ακόμα πιο θλιβερό είναι ότι κυβερνητικά χείλη προκρίνουν εμβالωματικές «παραμετρικές αλλαγές» και «βελτιωτικές παρεμβάσεις» αντί της διαρρήδην συμμόρφωσης με την όποια δικαστική κρίση. Δυστυχώς, το δεδομένο έχει καταστεί ζητούμενο. Η εφαρμογή των δικαστικών αποφάσεων σε ένα κράτος δικαίου δεν μπορεί παρά να είναι αδιαπραγμάτευτη.

Το δικηγορικό σώμα, που έχει ταχθεί να διαφυλάττει το κράτος δικαίου και την έννομη τάξη, έχει ιστορία αγώνων απέναντι σε όσους προσπάθησαν να τραυματίσουν τη Δικαιοσύνη. Υπενθυμίζουμε προς κάθε κατεύθυνση ότι οφείλουμε να είμαστε, και θα είμαστε, συνεπείς απέναντι στην ιστορία και τους αγώνες του δικηγορικού σώματος.

Θέλω να κλείσω με το ζήτημα του ρόλου του δικηγορικού σώματος στο δικαστικό οικοδόμημα. *Η απονομή της Δικαιοσύνης και η ανεξαρτησία της είναι ξένα προς τον θεσμικό ρόλο του δικηγόρου; Ή αντίθετα, το δικηγορικό σώμα, κατά την θεσμική του λειτουργία, συγκροτεί βασικό και αναγκαίο πυλώνα του δικαστικού συστήματος;*

Την απάντηση δίνει ο ίδιος ο νόμος (άρθρο 2 ΚωδΔικ): *Οι δικηγόροι εκ του νόμου είναι **συλλειτουργοί της δικαιοσύνης**. Η θέση τους είναι θεμελιώδης, ισότιμη, ανεξάρτητη και αναγκαία για την απονομή της.* Η διάταξη αυτή του Κώδικα Δικηγόρων δεν αποτελεί ευχολόγιο. Είναι δεσμευτικός κανόνας δικαίου που πρέπει

να γίνεται σεβαστός από όλους, και πρωτίστως από τους δικαστές. Αν οι εκπρόσωποι της δικαστικής εξουσίας δεν σέβονται τον νόμο υποβιβάζονται στην ίδια μοίρα με τους εκπροσώπους της εκτελεστικής εξουσίας, τους οποίους -δικαίως- καταγγέλλουν για την αγνόηση των δικαστικών αποφάσεων. Πρόκειται, εξάλλου, για διάταξη μείζονος κανονιστικής εμβέλειας. Αποτελεί *λυδία λίθο* για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης, την κατίσχυση του κράτους δικαίου και την εμπέδωση σχέσεων **αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ δικαστών και δικηγόρων**. Διότι σκοπός μας είναι, πάνω απ' όλα, να χτίσουμε σχέσεις ειλικρίνειας. Οι επιδιώξεις μας για την ορθή και ταχεία απονομή της δικαιοσύνης είναι ομόρροπες. Πιστεύουμε στην άθροιση δυνάμεων και όχι στις διαιρέσεις. Για να το πετύχουμε οφείλουμε ασφαλώς να απομονώσουμε και να καταδικάσουμε τις **καταχρηστικές συμπεριφορές** από όπου και αν προέρχονται. Για τον λόγο αυτό, με δική μας πρωτοβουλία, προτείνουμε την θέσπιση, από κοινού με τις δικαστικές ενώσεις, **Κώδικα Δεοντολογίας** που θα διέπει τις σχέσεις δικαστών και δικηγόρων, στο πλαίσιο της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής για την τροποποίηση του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων . Έτσι, ο πειθαρχικός κολασμός των αξιόμειπτων συμπεριφορών, από όπου και να προέρχονται, θα διενεργείται αποτελεσματικά από τα αρμόδια κατά νόμο όργανα, και θα περιφρουρείται το κύρος τόσο του δικαστικού, όσο και του δικηγορικού σώματος.

Και επειδή εσχάτως γίνεται πολύς λόγος για τα ζητήματα αυτά πρέπει νομίζω να αποσαφηνιστεί ότι οποιεσδήποτε τυχόν καταχρηστικές συμπεριφορές δεν μπορούν να αποτελέσουν πρόσχημα ούτε για να διαρραγεί η σχέση συναλληλίας που πρέπει να υφίσταται μεταξύ των συλλειτουργών της δικαιοσύνης, ούτε για να νομιμοποιηθούν θεσμικά εξαμβλώματα, όπως το νεοπαγές άρθρο 50 ν. 4509/2017, που τροποποίησε το **άρθρο 340 ΚΠΔ**. Δίκες χωρίς συνήγορο υπεράσπισης δεν νοούνται σε ένα ευρωπαϊκό κράτος δικαίου, που κατοχυρώνει στο Σύνταγμά του τα δικαιώματα του κατηγορουμένου και σέβεται την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Το συμπέρασμα είναι , νομίζω ευκρινές. Το αγαθό της Δικαιοσύνης υπηρετείται πρωτίστως μέσα από τον αμοιβαίο σεβασμό, την εποικοδομητική συνέργεια, και

την έμπρακτη προσήλωση του δικηγορικού και δικαστικού σώματος στο ιδανικό που ταχθήκαμε να υπηρετούμε.

Αν έπρεπε να σήμερα να συγκρατήσουμε μια φράση μόνο, θα απομόνωνα την περιεκτική υπόδειξη δικαστικής ανεξαρτησίας, που μας παρέδωσε ο Σωκράτης στην απολογία του: *Δεν βρίσκεται για τον σκοπό αυτό σε αυτή τη θέση ο δικαστής, για να απονέμει τη δικαιοσύνη κάνοντας χάρες, αλλά για να κρίνει. Και έχει ορκιστεί να μην κάνει χάρες σε όποιον του αρέσει, αλλά να δικάζει σύμφωνα με τους νόμους.*

Παραφράζοντας τον Γεώργιο Παπανδρέου θα σας προέτρεπα, εν κατακλείδι, «*Να τρομοκρατήσουμε εκείνους που προσπαθούν να τρομοκρατήσουν τη δικαιοσύνη*»!

Σας ευχαριστώ θερμά.